

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 172. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359183984/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

alt sit symbolske Krimskrams helgenviet af de tyske Romantikere, og selv hos os paa stod Oehlenschläger og hans Søster at kunne se meget mere i Albrecht Dürer end andre Mennesker kunde finde. Smitten var saa stærk, at selv Gulnares, Alis og Gulhyndis Digter indbildte sig at sværme for Mystiken. Man havde rigtig nok ikke Hjertet fuldt af de gudelige Tidens religiøse Kvaler og Forhaabninger, men de gotiske Formers Selsomhed og den Overspændthed, der gav sig Luft i Gotikens kunstneriske Sindbilleder, svarede til den sygelige Fantasis Unatur og Uro hos disse Moderne. Det er betegnende, at den naive Oehlenschläger, da han første Gang traf sammen med den romantiske Skoles Førere, i hvem han ventede at finde en Gruppe mægte og begejstrede Asketer, med Forundring, Ansigt til Ansigt med Hovedmanden Friedrich Schlegel, saa (efter hans egne Ord) «et ironisk fedt Ansigt glinse sig sangvinsk imode.»

Under den lidenskabelige Stræben bort fra den græsk-romerske Oldtid var imidlertid Fr. Schlegel kommen til at udføre sin eneste sande, men denne Gang ogsaa store, videnskabelige Bedrift: han grundede Sanskritstudiet og aabnede dermed den europæiske Kultur en ganske ny Bane. Han lagde Grundvolden først til én helt ny Sprogvidenskab, der udviklede sig jævnsides med den græsk-romerske som indisk-østerlandsk, dernæst til en anden helt ny Sprogvidenskab, der medomfattede den græsk-romerske: det sammenlignende Sprogstudium, Filologien som Naturvidenskab.

Foreløbigt blev Hinduens Ørkesløshed Idealet: det betragtede Liv, det rene Planteliv. Det er dette Forbillede, som forherliges i Schlegel's *Lucinde*, ligesom det senere, da det tilegnes af den romantiske Skole i Frankrig, varieres i Théophile Gautier's *Fortunio*. Det er det, som skimtes i Oehlenschlägers geniale Lediggænger Aladdin, og det er dette Ideal, som bestandig forsvæver Æstetikerens i *Enten-Eller*, der, som Kierkegaard selv, er opfødt med Læsning af Tysklands romantiske Digtere. Man jævnføre hans Ord: «Min Tid deler jeg saaledes: den halve Tid sover jeg, den anden halve drømmer jeg. Naar jeg sover, drømmer jeg aldrig, thi at sove er den højeste Genialitet.»

Goethe havde som Olding tyet fra Nuets Larm til Østerland og havde skrevet sit *Vestøstlige Divan*. Romantikerne fulgte kun hans Spor. Men snart fik deres Lære en egenlig filosofisk Grundvold ved Schelling, hvem Indtrykket af Franskmændenes

religiøse og politiske Udskejelser havde skræmnet og omvendt. Som Goethe var flygtet til det fjerne Asien, saaledes flygtede Schelling fra den forstyrrende Omverden til den fjerneste Fortid og fandt der Sandhedens og Livets Kilder. I Modsætning til Oplysningstidens Mening, at Menneskeheden langsomt havde arbejdet sig fremad og opad fra Barbari til Kultur, fra Drift til Fornuft, erklærede han Menneskeheden for sunken, det vil sige sunken fra en Tilstand af højere Dannelse, i hvilken den nød en Opdragelse, som foretoges af højere Væsener, en Aandeskægl. Saa skete der et Fald, og i Forfaldets Tidsrum viste der sig kun faa saadanne Lærere, højere Væsener, Profeter, Genier som Schelling selv, der arbejdede paa hint fuldkomne Livs Genoprettelse. Vi Nulevende véd, at Videnskabsmændene har givet Revolutionsmændene Ret og Schelling Uret; vi som lever i Charles Darwin's Tidsalder, antager ikke mere Muligheden af en oprindelig paradisisk Tilstand og et Fald. Der er ingen Tvivl om at Darwin's Lære vil slaa Retroenhedens Moral til Jorden ganske som Copernicus's Lære slog den retroende Dogmatik til Jorden. Som Copernicus's System berøvede Kirkens Himmerig dets udvortes Sted, saaledes vil engang Darwin's Lære berøve Kirkens Paradis dets.

Men dette var dengang ikke indset, og Schelling viste tilbage til Urverdenen, hvor Sagnene om Guder og Halvguder syntes ham historiske Kendsgerninger, og saaledes kom han da til at prise Mytologien som det største af alle Kunstværker, der var modtageligt for en uendelig Udlægning, og en uendelig Udlægning vil sige en vilkaarlig. Man har her i Spiren den Grundtvigske Mytefortolkning med dens uvidenskabelige og upaalidelige Behandling af de nordiske Gudesagn.

Men Bortvendelsen fra Samfundsinteresserne finder et endnu bestemtere Udtryk i Schellings Fordybelse i Naturen. Ligesom det efter Mystikernes Forestilling var Guds Indbildningskraft, som tænkende skabte Verden, saaledes var det for Schelling alene den tilsvarende Kraft i Mennesket, som formaaede at give Menneskets aandelige Frembringelser ideal Virkelighed.

Det er da denne væsenlig kunstneriske Kraft, den saakaldte intellektuelle Anskuelse, det vil nærmest sige den efter Fornuftlovc virkende fuldstændige Fantasi, om hvilken Schelling, der her øjensynligt staar under Indflydelse af Tidens æstetiske Kritik, paastaar og hævder, at den alene baner Vej til Filosofi, Vej til